

Mirnes Kovač, *Kraljevi i predsjednici. Saudijsko-američka diplomatija i spašavanje Bosne i Hercegovine*. Sarajevo: Dobra knjiga, 2024.

Knjiga *Kraljevi i predsjednici. Saudijsko-američka diplomatija i spašavanje Bosne i Hercegovine* autora Mirnesa Kovača istražuje procese stvaranja vanjske politike između Bosne i Hercegovine i Kraljevine Saudijske Arabije te utjecaja na vanjskopolitički angažman Sjedinjenih Američkih Država. Ona predstavlja izuzetno relevantno, sadržajno i znanstveno utemeljeno djelo, koje na interdisciplinarni način prožima povijesne, politološke i međunarodno-političke aspekte vanjskopolitičkih odnosa u kontekstu rata u Bosni i Hercegovini početkom 1990-ih godina. Autor ovom studijom ulazi u duboku analizu jednog segmenta vanjskopolitičke povijesti koji je u znanstvenoj literaturi do sada ostao nedovoljno obrađen, a istovremeno predstavlja presudno važno razdoblje za razumijevanje međunarodnog pozicioniranja Bosne i Hercegovine te dinamike između velikih sila i arapskog svijeta.

Temeljna vrijednost knjige leži u prikazu izvornih dokumenata ovog razdoblja i sintezi teorijskog i empirijskog istraživanja. Kovač ne ostaje samo na razini analize dokumenata i političkih odluka, već svoj rad strukturira u skladu sa savremenim teorijama

međunarodnih odnosa poput realizma, idealizma i konstruktivizma, koje koristi kao alat za razumijevanje ponašanja država i pojedinaca u situacijama krize. Poseban je naglasak na značaju neformalnog djelovanja i personaliziranog utjecaja u vanjskoj politici, čime knjiga otvara prostor za dublje promišljanje o ulozi pojedinaca i izvaninstitucionalnih aktera u oblikovanju međunarodnih odnosa.

Kovačev rad nije puki prikaz povijesnih događanja, naprotiv, autor se vješto koristi komparativnim i historografskim metodama kako bi kontekstualizirao diplomatske i političke odnose između Bosne i Hercegovine, Kraljevine Saudijske Arabije i Sjedinjenih Američkih Država u periodu od 1992. do 1995. godine, kao i nakon rata. Autor u knjizi ne piše samo o velikim političkim i vojnim akterima, nego i o diskretnim, a često ključnim ulogama koje su imali vjerski lideri, diplomati, pojedinci iz Islamske zajednice i drugi "tihi akteri" koji su pridonijeli međunarodnom priznanju i diplomatskoj afirmaciji Bosne i Hercegovine.

Značaj knjige također leži u pažljivo rekonstruiranom narativu o političkoj povijesti Kraljevine Saudijske Arabije, koji autor ne koristi samo kao kontekstualni okvir, nego i kao sredstvo za razumijevanje načina na koji ta država djeluje u međunarodnoj areni. Autor tako pokazuje duboko razumijevanje arapske političke kulture, mehanizama odlučivanja, te ispreplitanja religijskih, političkih i gospodarskih faktora koji čine kompleksnu mrežu saudijskog utjecaja. Jedan od ključnih doprinosa djela jeste prikaz načina na koji je Kraljevina Saudijska Arabija, tada u međunarodnim odnosima često percipirana kao sekundarni akter ili tiha sila, uspjela putem neformalnih kanala utjecati na vanjskopolitičko pozicioniranje Sjedinjenih Američkih Država. Kroz primjere poput ustupanja prostorija za Ambasadu BiH u Washingtonu ili intervenciju saudijskog ambasadora princa Bandara bin Sultana, Kovač otkriva slojevite

mehanizme utjecaja koji često izmiču institucionalnoj analizi, ali su ključni za razumijevanje ishoda političkih procesa.

U kontekstu međunarodnih odnosa i teorije vanjske politike, knjiga nudi empirijski čvrste dokaze o značaju tzv. *two-level-game* pristupa, koji uključuje istovremeno odvijanje domaćih i međunarodnih procesa odlučivanja. Kroz tu perspektivu autor prikazuje kako su lideri balansirali između domaćeg političkog konteksta i potrebe da izgrade međunarodnu mrežu podrške, uključujući arapski svijet, Ujedinjene Nacije, Organizaciju Islamske Suradnje, SAD i druge zapadne sile.

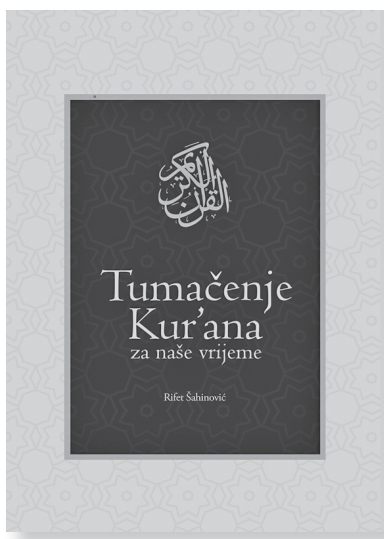
Na razini znanstvene metodologije, knjiga se ističe jasnom strukturom i precizno određenim empirijskim podacima, prikupljenim kroz temeljit istraživački rad. Riječ je o interdisciplinarnom znanstvenom djelu čiji se doprinos ogleda u bogatstvu podataka, ali i u analitičkoj dubini interpretacije. Teorijski doprinos djela leži u povezivanju mikro razine diplomatskog djelovanja kroz pojedince i događaje, s makro razinom međunarodnih odnosa i globalne politike. To je naročito važno jer se time otkriva važnost mehkih oblika moći (*soft power*), neformalnih mreža i karizme lidera u stvaranju politike.

Kao posebno vrijedna dimenzija knjige može se izdvojiti i njena historografska vrijednost. Autor kroz korištenje izvora poput govora u UN-u, medijskih izvještaja, fotografija, te osobnih svjedočanstava i intervjua s relevantnim akterima stvara bogati pregled događanja. Ovakva vrsta narativa doprinosi boljem razumijevanju perioda koji je u javnosti često pojednostavljen, a kojem se u znanstvenim krugovima povremeno ne posvećuje dovoljno pažnje.

U konačnici, knjiga *Kraljevi i predsjednici. Saudijsko-američka diplomatija i spašavanje Bosne i Hercegovine* nije samo od značaja za izučavanje međunarodnih odnosa, već i važan doprinos dokumentiranju novije povijesti Bosne i Hercegovine. Kao takva

ona će biti od koristi i za istraživače iz oblasti političkih znanosti, međunarodnih odnosa, povijesti i drugih disciplina, ali i za širu zainteresiranu publiku koju zanima ovaj period i razvitak državnosti i diplomacije Bosne i Hercegovine. Riječ je o djelu koje obogaćuje političku misao, proširuje naše razumijevanje uloge pojedinaca i neformalnih mreža u diplomaciji te nas podsjeća koliko je značajna sinergija između teorije i prakse u razumijevanju savremenih političkih fenomena.

Damir Kapidžić

Rifet Šahinović, *Tumačenje Kur'ana za naše vrijeme*, Islamskog pedagoškog fakulteta u Bihaću, 2025.

Tumačenje Kur'ana za naše vrijeme

U izdanju Islamskog pedagoškog fakulteta u Bihaću iz štampe je izašla knjiga *Tumačenje Kur'ana za naše vrijeme* autora hafiza prof. dr. Rifeta Šahinovića. Ispisana je na 469 stranica u formatu B5. Recenzije potpisuju: prof. dr. Sulejman Topoljak, redovni profesor Fikha na Islamskom pedagoškom fakultetu Univerziteta u Bihaću, i hafiz prof. dr. Safvet Halilović, redovni profesor Tefsira i Kur'anske antropologije na Islamskom

pedagoškom fakultetu Univerziteta u Zenici. Predgovor su napisali: prof. dr. Mustafa Cerić, reisul-ulema Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini 1993–2012. godine i prof. dr. Nedžad Grabus, muftija sarajevski. Knjigu preporučuju: prof. dr. Aziz Hasanović, muftija Mešihata Islamske zajednice u Republici Hrvatskoj, i dr. sc. Vahid Fazlović, muftija tuzlanski. Izvrsnu lekturu uradila je prof. dr. Belkisa Dolić, profesorica na grupi predmeta iz oblasti savremenog Bosanskog jezika na Pedagoškom fakultetu Univerziteta u Bihaću.

Knjiga znamenitog naziva *Tumačenje Kur'ana za naše vrijeme* podijeljena je u tri poglavlja. Zapravo, riječ je o komentaru tri sure: En-Nisa, El-Ma'ida i El-En'am. U prvom autor govori o sljedećim temama: Nagrada za dobra djela, Pokornost Uzvišenom Bogu, Propisi o ženama, Neupitnost Božijeg autoriteta, Ljudska kolebljivost, Dimenzije zla, Ljudska sumnja, Krivi put itd.

U drugom poglavlju, tumačeći suru El-Ma'ida, hafiz Šahinović obrađuje sljedeće podnaslove: Ugovori, Saradnja, Obnavljanje zavjeta, Pravda u društvenim odnosima, Vjerovanje i djelovanje, Zaštita vjernika, Okrutna ljudska srca, Poslanik, a.s., i Knjiga, Umišljena odabranost, Neukrotive strasti čovjeka, Vrijednost ljudskog života, Razbojništvo, Približavanje Allahu, dž.š., Slušači laži, Proizvoljnost čovjeka i njene posljedice, Sud i suđenje, Bolesna ljudska srca, Otpadnici od vjere, Natjecanje u grijšenju, Božiji principi kroz vrijeme, Duhovna sljepoća i gluhoća, Mesih, sin Merjemin, Lažni prijatelji, Nagrada i kazna, Simboli vjere, Slijepa vjernost tradiciji, Isa, a.s., i mu'džize, Kur'anski stav o Isau, a.s., i slično.

Treće poglavlje – tefsir sure El-En'am obuhvata sljedeće oblasti: Zahvalnost Stvoritelju, Poruke sure El-En'am, Posljedice ljudskog poricanja, Pouke prošlih naraštaja, Apsurdi ljudskih zahtjeva, Pokornost Stvoritelju i zakonitosti u svijetu, Promjena života kroz spoznajnu Božije svemoći, Istina i Poslanik, a.s., Nevjernici,

poricanje i posljedice, Fenomen zla – ljudska iskvarenost pred očiglednim dokazima, Očiglednost Istine i suočavanje s djelima, Grijeh kao moralni i duhovni teret, Strpljenje Poslanika – pouka današnjem čovjeku, Sveopća pokornost Stvoritelju, Poslanici – radosna vijest i opomena, Iskušenje među ljudima – ogledalo moralne nezrelosti i slično. Potom govori o pčeli u Kur'anu, Životu kao igri i zabavi i završava pojašnjavajući ko su "šuplji balvani", što je kur'anska metafora za munafike – licemjere.

O ovoj knjizi svoje mišljenje su dali vrsni bosanskohercegovački alimi, što joj daje posebnu vrijednost. Tako dr. Mustafa-ef. Cerić, reisul-ulema Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, 1993–2012. godine, u Predgovoru ističe: "Šahinovićev *Tumačenje Kur'ana za naše vrijeme* nije puka egzegeza, nego terapija: poziv da se izliječi odnos prema Objavi. Njegova teza da Kur'an 'mogu dodirivati samo oni čistog uma i srca, a ne samo oni čistih ruku' hermeneutički razotkriva ono što često zaboravljamo – da čitanje/učenje Kur'ana nije čin oka i jezika, nego čin uma i bića. Šahinović smatra da tekst Božije Riječi ne živi samo u interpretaciji, već u odgovoru – u onome što čovjek postaje nakon što ga je razumio. Zato je, za njega, čitanje Kur'ana egzistencijalni događaj: riječ ne obitava u knjizi, nego u čovjeku koji se mijenja njenim dodirrom. Autor nas podsjeća da onaj 'ko se zadrži samo na zvuku', makar bio pobožan, ostaje izvan unutarnjeg smisla. Rumi bi rekao: 'Očisti jezik od pjene, pa ćeš vidjeti more značenja.' Ta je metafora srce kur'anske hermeneutike: riječ ima površinu zvuka, ali njena istina živi u tišini između slogova. Šahinovićev pristup nadilazi postmodernu relativnost: on ne tumači tekst da bi se izrazio, već da bi se tekstu predao."

Prof. dr. Nedžad Grabus, muftija sarajevski naglašava: "Božija Riječ stalni je izazov za ljudsko shvaćanje jer se nikada ne može iscrpiti njeno značenje niti iskazati punina

njene poruke. Svakodnevno napa-
janje ‘nektarom’ sa stranica Božije
Knjige – podsjeća nas autor – omo-
gućava čovjeku duhovni rast i pu-
ninu spoznaje, pomjerenje grani-
ca znanja i stalnog rasta uz Božiju
Riječ – a sve to kako bi čovjek bio
bliži idealu ‘upotpunjenog’ čovjeka.
Šahinović diže svoj glas protiv po-
vršnog čitanja Kur’ana i ne može
odoljeti a da ne izrazi općepoznatu
rezigniranost muslimanskih autora
sa stanjem u kojem se nalaze musli-
mani. Insistira na cjelovitom pristupu
Kur’anu: srce, um, razum i praktična
vizija mogu pomoći u promjeni sa-
vremenog odnosa prema Kur’anu.
Upozorava na intelektualnu lijenost
i duhovnu ispraznost koje uzrokuju
zarobljenost u prošlosti. U ovoj su
knjizi otvorene teme koje su važne
za pojedinačno i kolektivno prosvje-
ćenje. Ova knjiga nije lahka, nije za
brzo čitanje, niti za usputno pregle-
davanje sadržaja... Šahinović poznaje
akaid, tefsir te druge islamske i na-
učne discipline pa pruža širok uvid
u teme koje su važne za muslimane
u svijetu društvenih mreža i savre-
menih odnosa. Njegov kredibilitet
i autentičnost vrijednosti su koje se
zrcale na svakoj stranici ove knjige.
Iz njegovog promišljanja o tumačenju
Kur’ana isijava potpuna predanost i
povjerenje u Božiju Riječ.”

Djelo prof. dr. Rifeta Šahinovića
Tumačenje Kur’ana za naše vrijeme
vrijedan je doprinos savremenom
razumijevanju i tumačenju Allahove
Knjige. Kur’an je svezremenska i uni-
verzalna poruka koju vjernici trebaju

neprestano iščitavati i primjenjivati u
svakom vremenu i kontekstu. Onoliko
koliko smo sposobni da je razumije-
mo i živimo, toliko ćemo imati kori-
sti od nje, naglašava akademik Aziz-
-ef. Hasanović, muftija zagrebački u
preporuci za štampanje ove knjige.

Tumačenju kur’anskog teksta hafiz
Šahinović prilazi analitički i sintetič-
ki, vodeći računa o cjelini kur’anskog
sadržaja, a istovremeno pažljivo raz-
matrajući značenja pojedinih ajeta i
riječi. Pri tome se oslanja na relevan-
tne tefsirske i druge izvore, spajajući
u svom pristupu detaljna pojašnjenja
pojedinačnih dijelova s naglašava-
njem cjelovitosti kur’anske poruke,
ističe dr. sc. Vahid-ef. Fazlović, muf-
tija tuzlanski.

Nažalost, mnogi današnji musli-
mani ne gledaju u sadržaj Kur’ana
i ne dohvaćaju svojim spoznajama
nova i duboka značenja kur’anskih
riječi i rečenica. Dakako, muslimani
brižno čuvaju Kur’an na posebnim
rafama, uče hatme, pa i obilježava-
ju važne datume učeći dijelove iz
Kur’ana. Međutim, to nije dovoljno.
Kur’an je knjiga koja se mora čitati,
a ne samo učiti i recitirati. Čitati na
način da svaki dodir s njom donosi
čovjeku takve spoznajne darove koji
prožimaju svaki djelić njegovog bića.
Baš na taj način Kur’an je učinio Po-
slanika, a.s., neponovljivom osobom
u cijelome ljudskom rodu, tako ose-
bujnog karaktera da drugima ostaje
samo pokušaj da usklade svoj život i
ponašanje s njegovim.

Mnogi današnji muslimani, na-
žalost, ne čitaju Kur’an na pravi

način. Uče i recitiraju njegove ajete,
ali bez istinskog uranjanja u njegov
slojeviti sadržaj, koji ne skriva taj-
ne, nego traži razmišljanje i posve-
ćenost. Učenjaci islama stalno su
upozoravali na opasnost površnog
pristupa Božijoj Riječi, bez nasto-
janja da se otkriju dublja značenja i
dopre do njene suštine. Onaj ko se
zadrži samo na zvuku – koji je, do-
duše, veoma važan – ostat će uda-
ljen od unutarnjeg smisla u kojem
se ogleda Božanska poruka.

Hafiz Šahinović napominje da je
cilj da se ovim pokušajem razumi-
jevanja Božije Riječi – Kur’ana, ona
približi savremenom čovjeku koji se
svakodnevno suočava s brojnim iza-
zovima. Ujedno, cilj je i da se pota-
knu unutarnja refleksija i promjena,
da se ukaže na to da kur’anski tekst
duboko prožima sve aspekte ljud-
skog života.

Autor je pri izradi ove knjige
konsultirao 40 knjiga, 9 komentara
Kur’ana te 11 prijevoda Kur’ana, od
Ljubibratića, 1895, Čauševića, 1937,
do Muhameda Mehanovića, 2022.
godine. *Tumačenje Kur’ana za naše
vrijeme* je deseta knjiga prof. dr. Rifeta
Šahinovića, gdje se jasno vidi inte-
lektualna i akademska zrelost autora.
Svaka dionica u njegovom pisanom
opusu vraća nas iznova izvornom tek-
stu i pobuđuje u nama ljubav prema
Božijoj Riječi. Radujemo se svakoj
novoj knjizi ovog vrsnog krajiškog
alima i s pravom očekujemo tefsirsku
obradu svih kur’anskih sura.

Suad Mahmutović